

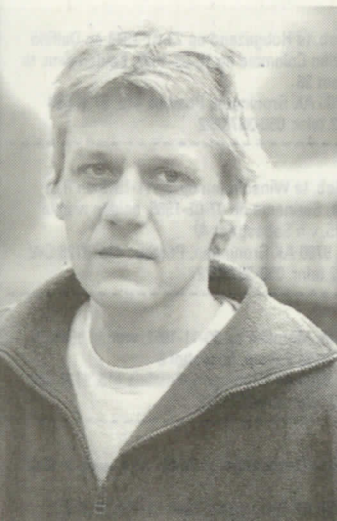
Levensverhalen uit het veen

Op basis van gesprekken met voormalige turfstekers maakte een theatergroep uit Duitsland een voorstelling over het leven in het veen. Het stuk wordt opgevoerd in een goederenwagon, die eerst Stadskanaal en dan Veendam aandoet.

Door Mannus van der Laan

Veel oudere mensen zullen het zich nog herinneren. Dat de kachel werd aangemaakt met turf. Voor jongeren lijkt het bijna prehistorisch. Turf? Toen Jens-Erwin Siemssen, leider van de Duitse theatergroep Das Letzte Kleinod, een klas schoolkinderen een blok turf liet zien, wist maar één leerling wat het was. "Turf heeft het landschap van Noord-Duitsland en -Nederland helemaal veranderd", zegt hij, "maar dat beseft bijna niemand meer."

Siemssen is opgegroeid in Bremerhaven, maar spreekt vloeiend Nederlands. Begin jaren negentig zat hij op de Theaterschool in Amsterdam. Tijdens zijn studie richtte hij een groep op die optrad in afbraakpanden en oude havenloodsen, 'gebou-

Jens-Erwin Siemssen.

De acteurs van Das Letzte Kleinod in hun speelwagon.

wen die een verhaal vertellen'. Hij bestierde vervolgens een theaterwinkel in De Pijp, maar dat liep niet. "Toen bedachten we dat we iets mobiels wilden doen. Zo kwamen we op het idee van de kunstwagons."

Hij liet er geen gras over groeien. In de buurt van zijn geboorteplaats kocht hij een vervallen stationnetje met zijspoor. Hij tikte drie oude wagons op de kop, waarvan hij er één bestemde tot speelwagon en de andere twee tot woonwagons. Als hij met zijn theatergroep op tournee gaat, huurt hij tijdelijk een locomotief van een particuliere spoorwegmaatschappij. Romantisch? "Het is vooral praktisch. We hoeven ons toneel nooit op te bouwen en kunnen zo wegrijden."

Vorige week stonden de wagons gerangeerd bij het station van het beroemde kunstenaarsdorp Worpsswede, tussen Bremen en Bremerhaven, waar Das Letzte Kleinod een aantal voorstellingen gaf. Ook in dat gebied komt veel veen voor, zoals bijvoorbeeld valt af te leiden uit de onheilspellend klinkende streeknaam *Teufelsmoor*. De kunstenaars in Worpsswede hebben dat moerassige landschap vaak op hun schilderijen vast-

gelegd. De Kunsthalle in het dorp, dat tegenwoordig wordt overspoeld door kunsttoeristen, hangt er vol mee. In de omgeving zijn ook nog turffabrieken in bedrijf, die geïmporteerde turf uit Litouwen verwerken tot potgrond.

Siemssen maakte al eerder een voorstelling over turf. Na afloop kreeg hij veel respons van oude mensen, die hem spontaan verhalen begonnen te vertellen over het leven in het veen. Daar zit een voorstelling in, dacht hij. Vervolgens nam hij contact op met het Veenkoloniaal Museum in Veendam. Dat wilde graag meewerken. Gezamenlijk besloten ze voormalige veenarbeiders te interviewen. Siemssen: "We hebben zelfs een gesprek gevoerd met een 80-jarige man uit Zwartemeer die nog in een plaggenhut is geboren. Het is opvallend dat ze ons dezelfde soort verhalen vertelden. Er zijn bijna geen verschillen tussen de Duitse en Nederlandse turfstekers."

De voorstelling *Ossetong* - vernoemd naar de schep waarmee de bonkaarde (gras en heidezoden) van het veen werd geschept - is letterlijk gebaseerd op hun verhalen. De drie rollen worden vertolkt door jonge, vrouwelijke

actrices die speciaal auditie hebben gedaan. Bijzonder is dat ze Duits, plat Duits en Nederlands spreken. Maar het zijn niet alleen woorden waarmee ze het armoedige en zware leven in het veen voor het voetlicht brengen. Het is bij vlagen ook een soort bewegingstheater, aangevuld met poëtische lichteffecten en filmbeelden uit de jaren dertig.

"We noemen het documentair theater", zegt Siemssen. "Het is gebaseerd op verhalen

van anderen, *oral history*. Ik vind het belangrijk om jezelf te kunnen plaatsen in de geschiedenis. Zo lang is het nog niet geleden dat er turf werd gestoken. De mensen leven nog, de verhalen worden nog steeds doorverteld. Maar straks is het weg. En dan weet bijna niemand meer hoe je turf moet steken."

Zelf weten ze inmiddels wel hoe het moet. Een krasse knar van 74 heeft hen de fijne kneepjes van het turfsteken bijgebracht. "Tjezus!", ver-

zucht Siemssen. "Het was ontzettend zwaar werk. Nu een poosje waren we ontzettend moe. We zaten helemaal onder de modder. Nee, ik wil het niet romantiseren."

■ VOORSTELLING

De *Ossetong* wordt vanavond om 20.00 uur, za 26 en zo 27 apr. om 16.00 en 20.00 uur opgevoerd bij het station in Stadskanaal; ma 28 en di 30 apr. om 16.00 en 20.00 uur bij het station in Veendam. Reserveren: 0598-616393

De speelwagon (voor) en de woonwagons van Das Letzte Kleinod.